

ulaznica

**KULTURA
UMETNOST
DRUŠTVENA PITANJA**

KNJIŽEVNI

KONKURS

ulaznica

2021

vlaznica

časopis za kulturu, umetnost i društvena pitanja,
Zrenjanin, god. LV, decembar 2021.
broj 259

ZA IZDAVAČA
Milan Bjelogrić

REDAKCIJA
Vladimir Arsenić (glavni urednik),
Milan Bjelogrić (odgovorni urednik),
Mića Vujičić, Goran Lazičić
i Vladimir Tot (tehnički urednik)

KOREKTURA
Dragana Sabovljević

IZDAVAČ
Gradska narodna biblioteka „Žarko Zrenjanin“
Zrenjanin

ULAZNICA

Sadržaj

Saopštenje žirija Književnog konkursa *Ulaznica 2021*, 3

POEZIJA

Vladana Perlić: *Koga god sretnem gleda me sažaljivo i kaže šteta*, 7

Neven Novak: *Opušci*, 12

Goran Živković: *Persona*, 18

PROZA

Vladimir Mitrović: *Ruža i čajni kolutići*, 29

Mira Petrović: *Transgresije*, 34

Olivera Mitić: *Kitovi koji imaju drugačije frekvencije*, 39

ESEJ

Ljiljana Maletin Vojvodić: *Brkam domaštano i stvarno*, 47

Aleksandra Marilović: *Beskrajno sićušni koraci*, 51

Amina Bulić: *Umberto D: Smijeh kroz suze nad ruševinama jednog života*, 55

SAOPŠTENJE ŽIRIJA KNJIŽEVNOG KONKURSA ULAZNICA 2021

Žiri Književnog konkursa *Ulaznica 2021* u sastavu Ljubica Pupezin, urednica iz Beograda i predsednica žirija, Alen Bešić, pesnik i urednik iz Novog Sada i Vladimir Arsenić, urednik časopisa, sa zadovoljstvom je konstatovao da se, povodom javnog poziva objavljenog u maju 2021. godine, a uprkos teškim uslovima za stvarateljke i stvaraoce izazvanih pandemijom COVID-19 virusa, odazvao veliki broj autorki i autora koji su poslali preko 1000 radova. Radovi su stigli iz svih država bivše Jugoslavije, a raduje činjenica da su stizali i iz drugih država u kojima žive spisateljice i pisci koji pišu bhsc jezikom, primerice Austrije, Švedske, Nemačke...

Žiri je jednoglasno odlučio da nagradi sledeće radove:

Poezija

Prva nagrada: **Vladana Perlić**, Banja Luka – *Koga god sretnem gleda me sažaljivo i kaže šteta*

Druga nagrada: **Neven Novak**, Beograd – *Opušci*

Treća nagrada: **Goran Živković**, Niš – *Persona*

Proza

Prva nagrada: **Vladimir Mitrović**, Kraljevo – *Ruža i čajni kolutići*

Druga nagrada: **Mira Petrović**, Split – *Transgresije*

Treća nagrada: **Olivera Mitić**, Smederevo – *Kitovi koji imaju drugačije frekvencije*

Esej

Prva nagrada: **Ljiljana Maletin Vojvodić**, Novi Sad – *Brkam domaštano i stvarno*

Druga nagrada: **Aleksandra Marilović**, Derventa – *Beskrajno sićušni koraci*

Treća nagrada: **Amina Bulić**, Sarajevo – *Umberto D: Smijeh kroz suze nad ruševinama jednog života*

Nagrađeni radovi predstavljaju prilično precizan uvid u stanje književnosti na kulturnom prostoru bhsc jezika, kao i dobar deo poetičkih tendencija uočljivih među autorkama i autorima na postjugoslovenskoj sceni. Raznovrsni po svojim temama, a napisani sa zavidnim književnim umećem i uverljivošću, ovi tekstovi su se iz mnoštva izdvojili ukupnim utiskom i zrelošću izraza, premda se radi o pretežno mladim ljudima, onima na kojima počiva budućnost književne scene.

U svom ocenjivanju žiri je vrednovao isključivo kvalitet umetničko-jezičkog izraza koji je u nagrađenim radovima nesumnjiv. Organizatori se zahvaljuju svim učesnicima koji su, uprkos svim poteškoćama, poslali radove jer su pred žiri stavili veliki posao i odgovornost. Nadamo se da će konkurs i sledeće godine biti ovako bogat i uzbudljiv po pitanju broja kvalitetnih tekstova, kao i da će se opšti epidemiološki uslovi izmeniti te da ćemo moći da organizujemo dodelu nagrada onako kako priliči.

U Zrenjaninu, 19. 11. 2021.

*Za žiri Književnog konkursa **Ulaznica 2021**
Ljubica Pupezin – predsednica*

POEZIJA

Vladana PERLIĆ

KOGA GOD SRETNEM GLEDA ME SAŽALJIVO I KAŽE ŠTETA

roditelji su mi govorili
budeš najbolja u razredu
završiš fakultet
i čeka te stabilan posao

kad bih probala da uradim nešto u kući
mama bi rekla pusti, ne znaš, ja ću
knjigu u šake, nemoj da završiš kao ja

sa 22 prvi put uzela da skuvam ručak
opekla ruku na ringlu
svi u studentskom domu mi se smijali
pa, Vladana, stvarno si nesposobna
desetke se nažalost nisu mogle jesti

u mene su roditelji polagali
sve svoje nade
mislili biće nešto od mene

nisu znali da u stvarnom životu
nikog ne zanima šta je apozitiv u rečenici
niti da li si bila student generacije

moji roditelji i dalje žive
u režimu koji više ne postoji
misle na penziona
i imaju povjerenja u institucije

ne govore ništa
ali osjećam na srcu
svu težinu njihove misli
bar nam je sin doktor

NIKAD NISAM POGLEDALA SMRTI U OČI

dugo se šetao oko šupe
odmjeravao gredu, tražio dobar konopac
nedjeljama ga nismo ostavljali samog
motrilo se na svaki njegov
pokret, izgovorenu riječ

doktor je uzdahnuo
to je što je, nema jačih lijekova

počeo je da pjevuši uz radio
da se šali i smješka bez razloga
imao je dobre i loše dane

moji su mu tog jutra ostavili ručak
i otišli na sahranu jednog rođaka
mislio je da nikog neće biti kod kuće

on dva metra, greda tek pedalj viša
koliko je morao biti uporan

mislio je na nas do kraja

objesio se
leđima okrenut prozoru
naše kuće

AKO NAPUSTIMO NAŠU KUĆU

kad sam bila mala
i naša kuća je bila mala
mom se bratu širila ramena
njoj zidovi
meni se noge izdužile
njoj izrastao sprat

u našoj kući naučili smo prva slova,
skakali s kišobranom sa balkona
lomili kosti, rasijekali usne
po cijele dane u kuću nismo ulazili
puštali smo da ona uđe u nas

zadnjih godina
nešto je bolešljiva i tužna

brat i ja držimo je za rukohvate
tješimo
ne plači, kućice naša
volimo te
volimo te

uzalud

nepovjerljivo gleda u nas i kaže
ako me napustite
svuda ćete me tražiti

SESTRE PO PIČKI

Dok ležim na ginekološkom stolu,
doktorica uzima spekulum i govori:
„Opustite se, profesorice.“
Najednom mi kroz glavu prođu
sve nadržane šalteruše,
oštokondže iz državnih firmi,
ledene kraljice koje i danas ponekad
sanjam kako mi daju kečeve
jer ne znam kovalentnu vezu.
Čudno, pomislih,
i njima je neko isto ovako
vršljao po pički
dok su one ležale
na istom ovakvom stolu,
raskrečene i ranjive,
beskrajno posramljene
kao učenica koja to jutro
nije znala glavni grad Čada.

KAD SAM POŽELJELA DA CRKNEŠ NISAM MISLILA SPORO I IZNUTRA

dječaci koji su mi se sviđali
sada ljuljaju djecu
gledaju dnevnik
i glasaju za svoje šefove

od njihovog buntovništva
ostali su samo grafiti
po haustorima
na igralištu
zidićima iza škole

dječaci koji su mi se sviđali
sada su u trećem mjesecu trudnoće
umjesto kose do dupeta
furaju zaliske

majice rok bendova
zamijenili su krutim kragnama
čistim košuljicama i hlačama na peglu
izgledaju kao Jehovini svjedoci

prodali su gitare, činele, motore
sad im je hobi prisjećanje mladosti

dječaci koji su mi se sviđali
nikada nisu obraćali pažnju na mene
pa sam ih ponekad klela u sebi

da dobiju keca iz matiša
da ispadnu iz ritma na svirci
da ih ostavi nova riba

ali nikad, baš nikad
da odrastu

OPUŠCI

rešili da propušimo
skupili pare za paklicu
ali odustali od kupovine
jer je ona iz minimarketa
volela da cinka

lunjali po naselju
tragajući za opuščima
u kojima je ostalo duvana

skupili punu šaku
pripalili i kašljali
kašljali i pljuvali

batalili pušenje
rešili da krademo ringlove
preskočili u dvorište gluvog ilije
kad ono u travi
cigareta
oprljen samo vrh
a filter umrljan karminom

ako popušimo ovu
biće to kao da smo
se žvalavili sa
ženom

posedali u krug
pripalili
držali je samo
jagodicama prstiju
nežno uvlačili dimove

niti smo kašljali
niti pljuvali

osećali samo blagi zanos
u glavi
i sve se nešto
oblizivali i mljackali

BINGE

a da im kažem ono
kada te je tip isekao
na semaforu a ti ga
jurio do medaka pa
otkopčao šlic

i binge

ispišao mu se
na retrovizor

ili ono kad ti je zidar
sa skele dobacio nešto
dok si vaćario mutavu stanu
a ti joj rekao
drži picu podgrejanu
saću da se vratim

i binge

tresao skelu
sve dok zidar nije
blebnuo na beton

da im kažem ipak
ono kad si vezao bula
ispred maksija
a tip sa kreštavom čivavom pita
je l stavljaš tom keru korpu
ne što
pa deluje oštro
ma nemoj a kako ti ja delujem
pa normalno
e vidiš nisam

i binge

metak u stomak
metak u grudi

ne znam šta da im kažem
a moram nešto

kao burazer si mi bio

o pokojniku
sve najbolje

ŽAOKA

Briznuo si u plač
i pokazao mi kažiprst,
crven i otečen.

Iz jagodice je virila žaoka.

Šta je to, pitao si me kroz suze.
Nešto što je otpalo
sa pčeline guze,
rekao sam.

Nasmejao si se,
pa ponovo briznuo u plač
kad sam rekao da ćemo je
izvaditi.

Zagrlio si me,
jecao i govorio mi da se bojiš.
Hrabar si, kazao sam, oni
što kažu da se ne plaše,
lažu.

Nisi hteo da se odvojiš od mene.
Poslali smo dedu da kupi pincetu.

Otišao je u kinesku radnju,
a prodavac nije mogao da shvati šta mu treba
sve dok deda nije počeo da imitira ženu
koja čupa obrve.

E, to bih voleo da sam video!

Kad se vratio sa pincetom,
čupnuli smo žaoku na

jedan, dva
i tri.

Posle smo bacali frizbi.
Tražio si da ga bacim visoko,
toliko visoko da ostane na oblaku.

Legao si u ljuljašku
i zaspao u hladu kestena.

Deda i ja smo te gledali,
smejali smo se i pričali
o stvarima koje u životu možeš
ili ne možeš da promeniš.

Kao na primer, rekao je deda,
ne možeš da promeniš činjenicu
da onaj Kinez, sada,
misli da sam ja neki tip
koji čupa obrve.

PERSONA

1.

Raširi noge ispred ikone
liže voditelja drugog dnevnika

ulazi u kadu
pali cigaretu
tušira se u mraku
izbacuje đubre u bade mantilu

hrče preko računara
objedinjene naplate

na poledini Narodnih novina
portret naslikan žiletom
i umrlica s izgrebanim datumom smrti

*Neočekivana sila
koja se iznenada pojavljuje
i rešava stvar*

i dva načina
da je oteraš u pičku materinu

ušivanje kože
slovima Unisove giljotine

ili platiš već jednom
taksi do manastira.

2. Kurs za gubljenje ličnih dokumenata

Odsekla je uvo slučajnom prolazniku
koji liči na mene

*moraš zgnječiti, progutati nešto
da bi dobilo ukus*

skinula je matursku haljinu
obukla je naopako

izula se
krenula niz šine
(kurs za gubljenje ličnih dokumenata)

pravo
gde putnici spavaju
u prevrnutim vagonima

tamo gde mrtvi plešu
sa tuđim povratnim kartama

na krovu napuštene lokomotive
vetar lista moj neobjavljeni roman

u mraku previjališta
sasvim obično večer
za šankom
restorana železničke stanice...

3. Prvo što mi padne na pamet dok razmišljam o tebi

Kontejner pun bidermajera
neregistrovano pogrebno vozilo

večera sa forenzičarem
ofingeri zaboravljeni u frižideru

slomljene štikle ispod jastuka

noževi dugački 9 dolara

vaučer za nagradnu igru
„sanduk sa jednim krilom“

crna detelina
svadbena torta
prazna kao psihijatrija

u sobi gde sveće neće da se ugase

Glory box od Portishead-a

raspeće Vorhola
i *Hidrogenski džuboks*
zakucan
na plafonu
disco ball sa razmazanom šminkom

osmeh hostese
i pitanje koje visi
kao nevidljiva omča

J.

šta te tera
svake ponoći
da hodaš ka rotacionim svetlima...

TVOJA I MOJA SAMICA

Napravi bend u Niškom zatvoru
hiljadu sklekova
hiljadu rifova dnevno
dve knjige nedeljno

potrudi se
bez masturbiranja večeras

zalepi ogledalo
ne obraćaj pažnju
na otvorene prelome

napolju
33 godine na ekseru

zakačene vise
između sisa
nevažjećeg kalendara

još jedna noć u previjalištu apostola

još jedna Nova godina
u kuhinji mrtvih roditelja...

TREĆA SMENA

Kad crna reka
prođe kroz glavnu ulicu

pogasi javnu rasvetu i svetleće reklame

sve lutke u izlogu šoping centra
skidaju sniženja i maskaru
bacaju upute u wc šolju

sakupljaju ostatke svoje kolekcije

brže
nego pun mesec
kroz venecijanere prizemlja psihijatrije

kad napravi
bele rešetke na prazan stomak.

TRIPTIH, TRI BOJE PONOĆI

1. Dva ujutru, kafa sa taksistima

Ubaciš 35 dinara
dodaš šećer, pritisneš dugme

smeđa ptica napravi metalni vertigo

spušta se plastika
čista hemija
osmeh od uva do uva

posle ponoći
kafe sa taksistima, tuče sa marksistima

automat s kalorijama
izbacuje stihove umesto doručka:
Mostovi se zidaju da razdvoje ljude...

Džaba ste bombardovali biblioteku
najbolji romani
se izležavaju na dnu reke...

2. Iza kreveta

Zaleđeni trotoari, opljačkane kasarne na periferiji
prazne poetske večeri

ukus pokidanih usana
„Rapsodija u plavom” Geršvina
ženski tabani umesto jastuka

sanacija snova

na vratima beskućnik
vraća krila iz kontejnera

iz podruma se čuje
nova religija

usna harmonika obešenog laureata

rođendanska torta repetitora
plač ozonske rupe.

3. Dok ne proradi zvono/epileptičar

Pun mesec na plafonu
dušek na dnu reke

slavina opet izbacuje penu
dok ne proradi
zvono/epileptičar
u pola tri ujutru

nečija muzika
nepomično leži
nasred iznajmljene sobe
izbacuje kolutove dima

šezdeset oblaka pepela
gutaju zidove svih spavaćih soba

po kojima ćeš tražiti
svoj unihop večeras...

NAISKAP

1. Isusova pljoska je prazna

Kese sa đubretom istresi do kraja
unutra je tačan broj cipela

odeća bačena s balkona

odeća, dva metra pod zemljom
visi u izlogu za dvesta dinara

Isusova karirana košulja
kaiš i pantalone

dok stoji legitimisan ispred knjižare
dok leži u dvorištu osnovne škole
i diktira matični broj

Isusova pljoska je prazna

2.

To u flaši nije rakija
to u žbunju nije mokraćá

jod i nitroglicerín
bivše i buduće ljubavi
crne drlje
betonski jastuci
bilbordi bez lica

na svakih sto selfija, sretne me po jedna čitulja

na svakih sto čitulja
zagrlim po jednog

deda mraza
ispred biroa za zapošljavanje

naiskap
prebolećemo najbliže
kako najbrže umemo...

3.

Reči izbacuju kolutove dima
brada govori
više od krvavih očiju

dok čekamo podgrejano pecivo

kamioni za hleb
presvlače se u kamione za đubre

akademici navlače
čizme za pranje ulica

ogledala noći
blindirana stakla interventne

pozajmi od nekog lice
za koranicu svoje zbirke

dok šlep služba utovaruje
olupine porodičnih albuma

večeras oblačimo
ono što nismo prodali jutros.

PROZA

RUŽA I ČAJNI KOLUTIĆI

Nata je, zbog zadovoljstva koje je u njoj izazivao sam čin ocenjivanja pismenih zadataka, sačinila pravi mali ritual od njega. Pošto je živela u garsonjeri, od ćoška velike spavaće sobe napravila je radni prostor. A u njemu, od bukovog drveta napravljeni stolica, radni sto i dve paralelne police za knjige okačene na zid. Na stolu bi, pored pravilno napravljene gomile vežbanki, ležale hemijska olovka sa plavim mastilom za precrtavanje suvišnih reči i druga sa crvenim za ispravljanje i ocenjivanje. U čajniku skuvan čaj od kamilice, dovoljan za tri šoljice, koji je morao da potraje do zadnjeg pregledanog rada. Pored čajnika, čajni kolutići poređani jedan na drugi, koje bi gricnula samo kada bi iskoristila crveno mastilo. Nati je u njenom dugogodišnjem učiteljskom stažu veće zadovoljstvo od pregleda pismenih zadataka izazivalo samo usmeno ispitivanje učenika. Uživala je dok su se ti mali klipani tresli ispred nje. Za kraj bi uvek ostavljala vežbanke slabijih đaka. Tako je i ovoga puta za kraj ostavila Ružin rad. Ružu su, bila je ubeđena, kada je ponavljala prošle godine, utrpali u njeno odeljenje namerno da bi joj pokvarili prosek. U svojoj karijeri najviše je mrzela propale slučajeve, a to su svi do jednog bili Cigančići kao što je i ova mala čiju zamašćenu svesku upravo otvara. A ostavlja ih za kraj jer za pregled njihovih pismenih zadataka potroši potpuno novu hemijsku i pojede veći deo kolutića, pa posle mora da usitni zalogaje. *Pa ova mala Ruža ima najmanje dvanaest godina, a četvrti je razred! Pogledaj ovaj škrabopis, sudski tumač ovo ne može da protumači!* – pomislila je i krenula sa čitanjem.

Prvi pismeni zadatak iz srpskog jezika

Dan kada me je pogledala sreća

Ispričaću **Opisaću** jedan dan kada me je sreća pogledala puno puta. Već ujutru kad sam ustala me pogledala je**tr** nije padalo ništa napolje**u**, a trebam**lo je** da idem na groblje, da pomažem majk**ci** zato što su bile zadušnice. Od skoro, **od** kada živimo u kući majk**činog** četvrtiog muž**a** Miloš**a**, nije mi više hladno kad se probudim. On nije **čororo**¹ kao drugi njeni muž**evi**. Njegova kuća je od betona i ima šporet na drva. I on nije **Ciganin**. Zato i ima kuću od betona. On ima i pravi pos`o, čuva pijac noću što je super je**tr** nam donosi ostat**tkte** od hran**ue**. a**li** Kaže da u firm**ui** niko ne prima platu pa moram i ja da zaradim neku banku. Muž Miloš je **čhelavno**² i voli da igra „barbut“. Kaže da mu ja donosim sreću pa me neki put vodi sa sobom da mu duvam za sreću.??? Kad ja ne idem sa njim uvek mu padnu dva keca, a to se zove „zmijske oči“. **ǃ** Kad sam se obukla, otišla sam prvo do pekar**ue** da jedem ako radi ona lepa sa buljavim očima. Pogledala me **je** sreća je**tr** jeste ona radila. Pokazala mi **je** očima da dođem na vrata iza pekar**ue**. Tamo mi je dala dve tvrde kifle i ja sam joj zahvalila. One druge žene me uvek oteraju iz pekar**ue**. Onda sam otišla na semafor**u** **raskrsnicu** kod parka je**tr** mi je Baro juče re**kao** da idem da zamenim Nermina **na** sat-dva. Svi koji peru stakla na kolim**a** rade za Bara. Ja neki put zamenim nekog ali se ne isplati se. Radiš dosta, a Baro ti uzme skoro sve pare. Ne volim da radim kod tajog semafora je**tr** su me kada sam bila mala tu pokupili socijalci i odveli u dom. Nije mi se svidelo tamo, jedino Zoran mi se sviđao, je**tr** je uvek lepo miris**ao**. Zoran mi je davao cigare i pokaz**ao** mi tajnu kako i ja da lepo mirišem. Svaki dan me prao i trljao dobro. Neki put i dva-tri|puta isti**og** dana. Re**kao** mi **je** da je to tajna. Obično ujutru ima posla kod semafora je**tr** tad ljudi idu na pos`o, ali bila je subota, pa je bilo manje posla tajoga dana. Kada operem nekome sunderom staklo, a on mi ne|da pare ja mu kažem: „Daj, nemoj da se ciganišeš!

1. bedan

2. kockar

Daj bar cigaru". Nisam mnogo zaradila, uglavnom su mi jebali? majku cigansku. Ajde što mi ovi beli jebaše majku cigansku nego mi je i Baro jeba kada sam mu dala trideset banki i dve cigare. Psuje mi majku cigansku, a i on je Ciganin. Ali me je sreća opet pogledala tajoga dana jer me Baro nije udario nijednom. Posle toga sam otišla na stanicu da čekam autobus za groblje. Kada su zadušnice ne teraju nas iz autobusa. Dok sam čekala autobus, sela sam na beton i prosila da ne gubim vreme. Nisam loše prošla. Kada je stigao autobus ušla sam na zadnja vrata i sela do prozora. Volim da gledam kroz prozor dok se vozim sa autobusom. Gledam u ljude što šetaju napoljeu i zamišljam kako imam čarobnu magiju i da mogu da se zamenim sa skime god poželim. Moja ođi³ u njegovo telo, a njegova u moje da pređe. Onda je ušao je neki deda i nije imao gde da sedne. Ja sam se setila da je nas učiteljica učila da ustanemo u autobusu kada vidimo da neko stariji nema mesta da sedne. Ustala sam ali taj deda nije hteo da sedne, neznam što jer je posle seo na drugo sedište, daleko od mene. Kada sam izašla na grobljeu je bila gužva kao za zadušnice. Mama me čekala kod trafike sa svećama i lupila po glavi zato što kasnim. Znam da je nervozna jer ovi Srbi sve manje hrane ostavljaju po grobovima. Najviše mrzi kada služe samo kafu i rakiju. Dala sam joj one pare što sam zaradila dok sam čekala autobus i ona se smirila. Dala mi je cigaru i rekla da sam ja danas zadužena za cveće. Čekala sam dok ne počnu da se razilaze jer tada ja idem i uzimam ostavljeno cveće. Dok sam čekala naišao je Mitar. Bila me je sramota od njega, pa sam bacila cigaru. Pitao me je da li mi je hladno i dao mi je njegove rukavice. Mitar je lačo manuš⁴. On me je tešio kad su me ošišali na čelavo zbog vaškei, kada sam bila mala. Kada me vidi, protrlja mi glavu i da mi 100 bankei. Ćeš Svo cveće koje sam sakupila sam dala majkci, a ona mi je dala nekoliko buketa i rekla da prodam na cvet. Kada sam bila mala želela sam da radim u cvećarnicu, da prodajem cveće. Isto sam želela da budem pevačica. Vratila sam se u grad sa onim istim autobusom koji je čekao na stanici. Nisam više htela da ustanem nikom. Otišla sam ispred „Robne kuće“ i tamo sam videla Nasera. Naser stalno tu peva i svira. U kutiju od harmonike bacaju mu pare. Ja ga volim.

3. duša

4. dobar čovek

Mnogo je čavo⁵ Volim njegove bele zube i oči. Sela sam na karton pored njega i stavila cveće u krilo. Skoro sve sam prodala kada je naišao neki čovek koga Naser zove džentlmen. On mu svaki put kada prođe da udeli dosta para, da mu peva. Kada je mene video, pitao ga je li ja pevam tako dobro, i rekao da će mi dati pare ako mu otpevam jednu pesmu. Naser me zamolio da pevam, a ja ne bi njega odbila nikad. Znala sam tu pesmu jer mi je majka pričala da je to bila omiljena pesma mog oca. Od mog oca mi je ostalo samo ime Ruža i ta pesma. Ja sam pevala iz duše i malko zaplakala. Džentlmen mi je dao stranske pare. Eto, pogledala me je sreća pa sam tajoga dana bila i cvećarka i pevačica. I opet me je pogledala sreća jer je sve to gledao neki čovek što se zove menadžer, i prišao mi je i aplauzdirao. Rekao je da će da me upiše u „pevačke zvezdice“ i da samo treba da mu moji roditelji daju nešto para za prijavu. Ja sam pokazala moje pare i pitala ga da li je dovoljno, on je rekao da će on da doda koliko treba, uzeo pare i rekao da će da dođe do moje kuće da upozna moje roditelje. Ja sam mu rekla gde živim i otišla srećna kući. Majka nije bila tako srećna kada sam došla u kući i ispričala joj sve. Majka me je gađala mašicama i pogodila u leđa. Htela je da me prebije, ali me je njen čovek Miloš spasio. Uveče kada je mama zaspala došao je kod mene u sobu. Seo je na krevet pored mene, i stavljao obloge na leđa i rekao da ne brinem, da će uvek da me brani jer sam ja njegova amajlija. Legao je pored mene i počeo da me ljubi u leđa. Taj dan me poslednji put pogledala sreća jer mamin četvrti muž ne smrdi na rakiju kao drugi, a ima i manji kar od maminog trećeg muža pa me nije bolelo. Tako se završio jedan od mojih najsrećnijih dana u životu.

Ne možeš se baš pohvaliti svojom urednošću! Obrati pažnju i na čitkost svoga rukopisa! Navodiš nebitne informacije. Jezik natrunjen i nedefinisan. Nejasno i komplikovano. Pogrešno pisanje slova, reči i rečeničnih znakova, bez novog reda! Pravopisno nekorektno! Rad neosmišljen, rečenice bez stilske lepote. Udeo mašte prevelik. Da li je baš sve istina??? Ako jeste, nikoga ne zanima šta radite u vaših četiri

5. lep

zida. Koristiš nepoznate reči u pojedinim delovima. Ovo je pismeni zadatak iz srpskog, a ne ciganskog jezika!!!

Nedovoljan (1) MK.

Nata je posle pregleda i ispravke Ružinog sastava, napisala komentar, zalepila joj sa guštom jedinicu i mastiljavi vrh hemijske olovke poprilično jako zabila pored potpisa, maštajući kako hemijsku nabija pravo u Ružino crno oko. Bacila je svesku na vrh gomile pregledanih sastava. Okrenula se ka mačkama koje su je posmatrale sa uzglavlja kreveta od kovanog gvožđa i obratila im se sasvim ozbiljno:

Ako ne žele u školu i ne treba da ih teraju na silu. Sve bih ja njih poslala nazad u Indiju pa nek njih tamo zajebavaju!

Nije više ostalo čajnih kolačića pa je uzela belu, plastičnu bočicu sa police, sa donja dva sekutića otvorila poklopac i istresla u šaku dve tablete. Uzela je šolju jednom, a stavila tablete u usta drugom rukom i zalila ih, ne više tako toplim čajem od kamilice.

TRANSGRESIJE

„Ubit ću se ako me ostaviš“, rekao je Duje i zgrabio me za zapešće.

Ostavila sam ga iduće večeri, ali nije se ubio.

Moja najbolja prijateljica Anđela se nakon razvoda vratila iz Zadra u rodni Drniš s jednogodišnjom curicom. Stan u Splitu sam dala u najam podstanarima – momku i curi s dva rotvajlera, kojima zbog pasa nitko od iznajmljivača nije htio pružiti priliku. Njihovi Nela i Bubi su ih slušali bolje nego Boga apostoli. Rekla sam im da stan mogu renovirati kako god žele, kad se jednom vratim da mi bude neprepoznatljiv. S Anđelom sam digla kredit za malu kuću na dva kata u centru Drniša. Kao prevoditeljica nisam bila vezana za mjesto, a i selidba mi nije bila problem. U neko doba svog života sam shvatila da rutina ubija mogućnost ljepote; da je najvažnije biti rolling stone.

U Drnišu sam se zaljubila u popa – iz drugog puta jer sam se u njega zaljubila i na dan kad je vjenčao Anđelu i Zorana. Nakon mise je rekao: „Napokon mogu zapalit! Čestitam, mladenci!“ Cigareta mu je bila u ustima prije nego što je uopće skinuo svećeničku halju. Bio je najveseliji na tome piru, a Duje je pristao sa mnom zaplesati tek kad je osjetio ljubomoru.

Don Mate je bio visok, mršav, pričljiv. S njim sam dobila sve osim seksa, a seks mi ionako nije bio potreban. Spolni odnos je za mene bio suvišan i s Dujom i prije njega i nakon njega. Nekoć sam mislila da zbog tog nedostatka seksualne želje sa mnom nešto nije u redu, a onda me odjednom nije bilo briga.

Potrajali smo tri godine, što mi se sada čini previše. Kad sam ga tek upoznala, bio je zanimljiv. Radio je kao arhitekt, puno je putovao, volio je fun facts, pa bismo redovito pobjeđivali na kvizovima. Znao je redatelje svih filmova koje je pogledao i točnu godinu kad je neka pjesma bila objavljena. U to vrijeme sam htjela živjeti kao moji

prijatelji i poznanici – imati posao i dečka, zajedno birati namještaj i ogovarati druge parove. Bile su to jednostavne želje koje su me zacementirale u mjestu. Duje je bio posesivan i nesiguran, opsjednut strahom da ću naći novog muškarca. Stagnirali smo; ljubav se nije razvijala. Trebalo mi je sve više osobnog prostora. Sve češće sam spavala u svome stanu, a njegove dlake u umivaoniku su me tjerale na povraćanje.

Jednog dana sam ispraznila gotovo cijeli ormar, ostavila sam samo najosnovnije. Donirala sam odjeću i cipele. Jela vrlo malo, ograničila unos mesa i bacila se na povrće. U neko doba sam se prestala depilirati i sama sam šišala kosu, pa mi je frizura uvijek bila improvizirana. „I takvu te volim“, rekao bi Duje, kad bi me vidio u širokim majicama i bermudama.

Don Mate je Anđeli jedini pružio potporu kad se vratila. Razvesti se od muža, pa makar on bio neradnik, propalica, pijančina, bila je velika sramota.

„Pa je l' te tuče?“

Tim pitanjem je dočekala majka.

Zoran na nju nikad nije dignuo ruku, ali bilo mu je teško pričuvati vlastitu kćer, tražiti posao i pospremati stan. Volio je izlaziti po kafićima i igrati lutriju, dobro jesti, piti i biti slobodan od odgovornosti... spavati devet sati bez da ga iznervira plač vlastitog djeteta.

Anđela je po Drnišu hodala uzdignute glave. „Moj život je samo moj“, govorila je. Možda dijete dâ hrabrosti da stvari vidimo jasnije. Anđela je uvijek bila plašljivija od mene, u službi društvenih pravila koji su je vodili kroz dane. Često sam mislila da se zato udala. Često sam zato mislila da sam trebala nešto učiniti na dan vjenčanja, spriječiti potpisivanje papira kao u filmovima.

To ljeto smo se – usprkos svim izazovima novoga života – uistinu zabavljale. Išle smo na predstave u sklopu drniškog kulturnog ljeta, na slušanje bajki koje bi čitala teta pričalica na livadi kraj Mauzoleja Ivana Meštrovića, na kupanje u Šibenik. Laura je bila najveselije dijete koje sam ikad upoznala. Stalno se smijala, onako široko, iskreno, s oduševljenjem, kakvo je u ljudima iščezavalo kako bi odrastali.

Don Mate se isto puno smijao, usprkos godinama, i imao je radoznale oči kojima bi me cijelu gutao. Rodom je bio iz Siverića. Često je bio zauzet, na večerama ili ručkovima nakon sprovoda ili krštenja, na malom nogometu s djecom, na piovima do ranog jutra. Imao je bolji društveni život od mene i nekad sam mislila da se zato i zaredio. Stalno okružen ljudima, obasut pažnjom, tražen, voljen, poštovan. Za postati svećenikom moraš biti egomanijak, uživati u pozornosti, igrati se Boga. On je to radio nonšalantno, ljudima se nametao spontano.

Kod don Mate bih otišla nekad navečer ili bismo ga pozvale na ručak. Bio je Anđelin prijatelj već nekoliko godina. Njegov stan je bio pun ticketa, boca alkohola i paketića cigareta. Tu i tamo koji križić. Biblija. Mogao me slušati satima kako pričam o psu ili nekoj knjizi koju sam voljela. Obožavao je talijanski jezik, s kojeg i na koji sam prevodila. Kao mladić je živio u Napulju, gdje je prijateljevao s don Francescom koji ga je puno toga naučio, prvenstveno tome kako biti okorjeli pušač. Bio je zgodan u svojoj crnoj robi i s pokojom sijedom na glavi. Znao je da nisam vjernica i o tome nismo posebno razgovarali. „Važno je biti dobar“, znao bi reći. Upravo je on, u kontri sa svime što je Crkva dozvoljavala, nastojao opravdati Anđelu njezinim roditeljima, nakon što ih je „osramotila“ vrativši se u rodno mjesto bez muža. Svi susjedi su je ogovarali. Njezini roditelji nisu imali obraza otići ni do pekare kupiti kruh. Don Mate je hodao od kuće do kuće i razgovarao o tuđoj rastavi. Rekla sam mu da bih ih ja sve zapalila, sve bih ih strijeljala na ulici. Odvratio je da sam previše radikalna, zato nemam dečka i neću ga ni pronaći.

„Tip me silova kad sam imala dvadeset godina“, bilo je prvo što sam mu tada rekla.

Don Mate me gledao u šoku: „O, Bože, Sara...“

Malo sam pričekala pa nastavila: „Moj momak se ubia.“

Pa onda: „Izgubila sam dite.“

I dalje: „Ja sam ti zapravo lezbijka.“

„Ti mene samo zajebavaš“, rekao je don Mate kad se napokon pribrao.

„Pretpostavka je bila i ostala majka svih zajeba“, rekla sam, „zato treba pazit šta govorimo.“

Andela se u neko doba počela dopisivati s bivšim iz srednje škole, koji je živio u Austriji i radio kao programer. Ante je bio u braku, ali njih dvoje su nedavno obnovili kontakt preko Facebooka kad joj je Ante lajkao profilnu sliku. Andela se zaplela u emocionalnu vezu na daljinu. Pričali su preko skypea i jedan drugome pokazivali svoju djecu. Ante je bio Anđelina velika ljubav u četvrtom razredu srednje škole. On je tad bio na drugoj godini fakulteta. Anđela nije bila spremna na prvi seks i on se udaljio. Kad bismo se svi zajedno našli na piću, bio mi je simpatičan, draži od Zorana. Ali ni jedan ni drugi nisu valjali, samo sam jednoga pročitala prije drugoga.

Jedan dan je Anđela došla do mene i rekla da će se Ante razvesti od žene jer želi biti s njom. Doselit će se iz Austrije u Hrvatsku, digitalni je nomad i ne drži ga mjesto. Rekla sam joj da se to neće dogoditi, a ona se naljutila. Govorila je da sam ljubomorna jer sam sama – nikad neću imati nikoga tako tvrdoglava, dlakava, s lošom frizuricom i bez make upa.

„Na ovome svitu najlakše je nać muškarca“, odvrtila sam na tu paljbu. „Pitanje je kakvoga.“

Rekla mi je da kao i uvijek puno filozofiram.

Taj tjedan je svaka živjela u svome stanu. Nismo skupa pile kavu niti smo kuhale ručak jedna za drugu niti smo pravile kolače. Za vikend sam otišla s don Matom na koncert Parnog Valjka na Sustipan i plesali smo skoro cijelu noć. Neplanirano sam dobila menstruaciju i hodala s krvavom mrljom na kratkim zelenim hlačicama, tražeći neku od mojih splitskih prijateljica koja će biti budna i posuditi mi tampon. Onda smo se sjetili benzinske postaje koja je radila 0–24. Putem smo pričali o moći i veličini žene. Don Mate je poput svih velikih muškaraca prijašnjice i današnjice i budućnice vjerovao da je žena dar od Boga, sistema, čega već, u svrhu rađanja i osiguravanja ljudske vrste i nečije loze. Žena je reproduktivna mašina – zato je treba staviti na pijedestal i diviti joj se. Voljela sam se svađati s don Matom. Nekad mi se činilo da me to čak palilo.

Našu raspravu je prekinuo Duje, negdje na cesti između Marjanskog tunela i Poljuda, pojavio se pred nama kao prikaza. Udario je don Matu čim ga je vidio.

„On je pop, budalo!“

Od svih ljudi sretnemo mog ludog bivšeg, eto ti što ti je Bog.

„Koja si ti prostakuša“, rekao je Duje na to i pljunuo na pod. Don Mate se naljutio i opalio ga po nosu. U Drniš smo se vratili krvavi i jedan i drugi. Anđela je očistila njegovo lice, stavila mu flaster na obraz. Pomirile smo se prešutno jer se nismo mogle ne smijati toj večeri. Laura je isto bila budna pa smo se do jutra svi četvero igrali. Don Mate je u zoru izašao iz kuće koju su posjedovale ne jedna nego dvije žene i nitko mu nije rekao ništa. Gledala sam ga s prozora kako hoda po gradu, pozdravlja ljude, mazi djecu po kosi.

U neko doba je Anđela shvatila da Ante neće ostaviti svoju suprugu, ali nije mi htjela priznati da sam imala pravo. Kad je jedno jutro usputno ubacila da je ta priča gotova, napravila sam joj čaj i kolač od marelica jer joj je to bilo najdraže. Otpratile smo Lauru u vrtić, ona se vratila na prijašnje radno mjesto u školi, a ja sam počela raditi na jednom velikom projektu. Sve u svemu, život je bio dobar. Vikendom bismo išle na izlet u obližnja mjesta, nedjeljom bi ona s Laurom otišla na misu, a ja bih kod don Mate provela večer. Bila sam zadovoljna, ako je to uopće bilo moguće. Nisam htjela imati djece, ali imala sam Lauru. Nisam htjela imati momka, ali imala sam don Matu. Lauri sam mijenjala pelene, uspavljivala je, čitala joj priče i puštala glazbu, išla s don Matom na kavu. Nisam znala jesu li o nama pričali. Nije me bilo briga. A onda sam dobila ponudu za posao u Milanu na dvije godine, koju sam odmah prihvatila. Don Mate mi je rekao da moram ići, bez da sam ga išta pitala. Isto tako mi je rekao da me neće prestati voljeti – čekat će da se vratim iz Milana. Nisam znala što je mislio da će se dogoditi tada.

KITOV I KOJI IMAJU DRUGAČIJE FREKVENC IJE

Upoznao sam je kao što se po stoti put ponovo upoznaju baba-tetke na porodičnim slavl jima – tako što ti priđu, izgrle te, pa ti kažu ko su i kako te znaju od kad si bio ovolicki. Ti se, naravno, u tom momentu ne sećaš da si ih ikada pre toga video, čak ni na ulici.

Kako nju takvu, belu, sitnu i plavu, kao sa neke freske, nisam ranije upamtio – pojma nemam. A tako mi i treba kad sam glup. Ja da sam ikada iz prve znao šta valja, ne bih bio tu gde sam, nego meni treba neko drugi da mi kaže da je nešto dobro da bi mi doprlo do mozga.

„A vi se znate?“, pita Božo pomalo zblanut, pomalo nasmejan kad mi se obesila oko vrata.

„Pa da bre,“ rekla je Dunja i klimnula ka meni. „Iz muzičke, sećaš se?“

Apsolutno se nisam sećao. Ali mrdnuo sam glavom i potvrdno promrmljao dok sam pokušavao da u nosu što duže zadržim miris njenog parfema. Jasmin neki, šta li je.

U muzičku sam išao jer me je samo to zanimalo, iako ni sa tim ništa nisam uradio na kraju. Božo je stalno govorio: „Mali, tvoje je samo da učiš.“ I ja sam se sa njim slagao, stvarno jesam, ali nije mi išlo učenje. Nisam mogao protiv toga. Zamaralo me je sve to, na kraju čak i gitara i klavir i bubnjevi.

Dunja mora da je, pomislio sam posle, svirala flautu. Videlo se po tome kako je pomerala prste dok je držala kašičicu i umakala je u sladoled od kruške koji je uzela kad smo konačno seli u poslastičarnicu. Retko sam viđao da je neko jeo sladoled u čašici, a još ređe da je jeo sladoled od kruške. To je bio dovoljan dokaz njene posebnosti.

Uzela je zalogaj, olizala sve, pa odmah navalila ponovo. Kad je bila pri kraju, ogrebala je ivice staklene posude, razmazala ostatke

otopljene zelenkaste mase po glatkim rubovima i nezasito tužno gledala u njeno dno. U Boža je gledala drugačije i mekše. U mene nije gledala uopšte.

Preznoji sam se. Čokolada mi je sa korneta kapala po šortsu.

Kad se uselila kod nas, a bilo je to nekoliko meseci kasnije, već sam mislio da ću da poludim. Na čiviluku joj je visio kaput, svetlosiv i ozbiljan. U kuhinji je pored ovsene kaše držala kutiju granola iz DM-a koje je ujutru prelivala mlekom od badema. Vrh veš-mašine odjednom je imao pletenu korpu iz koje je virila njena četka puna otpalih vlasi i horda šarenih šnalica od kojih su neke bile leptiri, a neke cvetici. Mirisao sam ih često kad nikog nije bilo u stanu. Opet taj jasmin, onda regenerator od jabuke, šampon za suvo pranje Tropical i Dunja, kad se sve ogoli.

Božo me jednom uhvatio.

„Šta radiš to, mali?“ pitao me dok su mi čekinje njenog češlja maltene bile u nosu.

„Gledam šta je sve navukla,“ rekao sam. „Jesi ti nekad video ovoliko stvari na jednom mestu?“

Jednom sam gledao dokumentarac o tome šta su najčudnije stvari koje Amerikanci prodaju na internetu. Neko je na eBay-u otvorio licitaciju za tost koji je prepečen tako da je onaj reš s obe strane podsećao na Isusa kad malo zažmuriš. Izvrištao sam. Mislim da mi je bilo beskrajno smešno jer sam se pre toga navario do ušiju. Od kad je Dunja bila tu, duvao sam manje, ali sam je svejedno video u svakom parčetu. Uopšte nije bilo za smejanje.

„Na šta te ovo podseća?“, pitao sam je i sa tanjira podigao istostirani komad hleba. Spremao sam se da preko njenog lika, kose i ramena namažem džem.

„Ne razumem,“ rekla je ona nakon što je dugo zagledala mrlju. „Na šta treba da me podseća?“

„Ma nema veze,“ rekao sam i na tome se završilo.

Pojeo sam ga. Bio je hrskav. Dunja je bila lepa.

Život je bio drugačiji sa njom u kući. Ne zato što sam ja nešto drugo radio, nego zato što je sve te stvari odjednom prožimala.

Ustajao sam u podne i sedao za komp. Mislio sam na nju. Spremao sam jelo, a ona je, osim u hlebu, bila i u grožđu bez koštica, pakovanju keksa, margarinu i krompirima. Bacao pljuge na pod, naručivao patike s neta i puštao kompilacije o kitovima na YouTube-u. I opet Dunja, Dunja, Dunja. Čak i kad sam pred spavanje s piva strugao nalepnicu, eto nje na flaši.

Kad bi me uz večeru pitala šta ima, pola toga nisam mogao da joj kažem. Prepričavao sam joj zato ove bezbedne stvari, a ona bi se nekad nasmejala. To mi je bilo dovoljno.

„Imaš te kitove koji imaju drugačije frekvencije od onih običnih,“ pričao sam joj, jedva siguran da sam kako treba zapamtio, „i onda ne mogu da se sporazumeju sa ostalima, nego ostaju ceo život sami.“

„A nešto da radiš ovako?“, pitala je na pola rečenice.

„Šta da radim?“

„Pa da nađeš neki posao. Kako ti brat radi?“

„Eh sad,“ odgovorio sam. „Kako Božo radi, pa to nema nigde.“

„Baš si blesav,“ rekla je, mada sam video da nije imala pojma. Verovatno joj nije rekao odakle nam pare, ali nema veze. Ja možda nisam bio dobar čovek, nije to, u suštini, bio ni Božo, ali prema njoj smo bili Samarićani.

Najgore mi je, mislim, bilo onda pred njen koncert. Tad samo što nisam eksplodirao. Svirala je za filharmoniju – jeste bila flauta – i, pošto Božo nije bio tu, a flautistkinja nije mogla da svira bez ogrlice oko vrata, morao sam ja da je zakopčam.

„Je l' možeš čas da mi pomogneš sa ovim?“, zamolila me je.

„Daj“, rekao sam, a ruke su mi se oznojile i pre nego što sam ih pružio.

Bio je to zlatni lančić. Napred privezak u obliku školjke, nazad najmanja kopča na svetu. Dunja je podigla obe ruke iznad glave, pažljivo uhvatila plave uvojke da ne upropasti frizuru i ostavila me tako da stojim pred njenim ružičastim, golim vratom. Ako je iko imao lepši vrat od nje, taj je trebalo da ide na robiju.

„Je l' ide?“, pitala je, a ja sam shvatio da sam verovatno stajao i gledao više nego što treba.

„Ide, ide“, rekao sam, tresao se i svakim centimetrom kojim sam mogao dodirivao njenu kožu svojom. Jeza me je uhvatila. Ne znam gde je ona bila, ali ja sam bio sam na svetu sa njom i mogao sam odmah da umrem.

„Stežeš me.“

„Molim?“, pitao sam.

„Stežeš me ogrlicom, udavićeš me“, procedila je i ja sam olabavio stisak i na brzinu zakopčao. Sklonio sam se.

„Izvini“, rekao sam, a ona me je pogledala s nečim za šta danas mislim da je možda bila neprijatnost.

Kad je posle svirala i sat vremena milovala instrument tim sitnim malim usnicama, Božo je spavao u sedištu, a ja sam brojao pokrete njenih prstiju i uzdisaje koje je pravila dok je duvala. Dušu bih prodao da sam mogao da budem ta flauta, pa da mene tako drži. O tome sam danonoćno razmišljao.

Pogledala me je u oči samo jednom tokom večeri, kao bičem preko cele sale pravo do mojih zenica, a onda brzo sklonila svoje reflektore na drugu stranu. Prsti su joj ritmično radili i zvučala je super. Koncert se završio. Tapšao sam glasnije od svih.

U kolima je ćutala. Ja sam pričao nešto o delfinima. Božo je vozio. Kad smo konačno došli, ona i Božo su se do ponoći svađali i posle šaputali nešto. Mislim da je bilo o meni. Božo mi je sledećeg dana držao bukvicu da se smirim i ne budem debil, da mu ne diram devojkicu i da se jednom u životu ponašam normalno.

Ja nisam rekao ništa, samo sam otišao u sobu i pisao neke pesme. Šta sam drugo mogao? Nisam ja bio kriv što je ona takva. Što postoji.

S njima je to dugo trajalo, ali završilo se naprečac. Jedno veče bio sam napolju i kad sam se vratio zatekao sam Božu kako sedi na kauču u hrpi na sve strane raščupane garderobe. Nije mnogo plakao, ali to samo zato što je pio. Ispričao mi je sve.

„S kim te prevarila?“, bila je jedina stvar koju sam ga posle pitao.

„S nekim kolegom iz orkestra“, šapnuo je i otišao da spava.

Kad sam je video ponovo, dva meseca kasnije na žurki u klubu, u mene se sve sručilo. Povukao sam je za kosu i tako iščupao sve do WC-a. Plakala je, ali bilo mi je svejedno, hteo sam samo da se brzo završi i da joj glavom polomim lavabo.

„Što nisi mogla sa mnom, kurvo?“, prodrao sam se, a obezbeđenje me izbacilo napolje i pozvalo policiju.

Ne znam šta je posle bilo, samo da sam joj izbio dva zuba iz vilice.

ESEJ

BRKAM DOMAŠTANO I STVARNO

Ne odvajam se od mobilnog. Sve ređe čitam. Stalno sam na netu. Gubim se u digresijama. Zatrpavam se informacijama. Imam sve socijalne mreže. Volim selfi. Non-stop fotografišem. Uhodim ljude po Fejsbuku. Brojim srca. Merim lajkove.

Živim od svog znanja. Ne identifikujem se s poslom koji radim. Mistifikujem biografiju. Zebem od navika. Samo sebi podmećem prepreke. Ne poznajem strpljenje. Neću da tapkam u mestu.

Brine me starost. Uznemirava me svakodnevnica. Krijem celulit. Prebrojavam bore. Plaši me botoks. Starim u gradu koji ne mogu da prepoznam.

Klimam glavom, pamtim, ponavljam, negodujem, izmišljam, mršavam, gojim se, nerviram se, volim, zavidim, poredim se, zaboravljam, tugujem, bežim, putujem, pišem, zapadam u ćorsokak - nemam kud. Želim da mi se nešto dogodi.

Klonim se gomile. Zazirem od kolektivnog veselja. Ne umem da samujem. Nisam dosledna. Nevešto se prilagođavam. Nespretno se otvaram prema svetu. Zbunjujem sebe. Ne prija mi u svojoj koži. U stalnoj sam krizi identiteta. Ne želim da saznam budućnost.

Ne vozim se liftom. Ne idem autobusom. Ne javljam se drugaricama iz osnovne škole. Ne praštam izdaju. Čuvam pionirsku maramu. Čuvam svoju prvu lutku.

Slagala sam da sam *princeza na zrnju graška*. Stavila sam zrno graška u krevet. Izmislila sam da nisam mogla da zaspim. Da sam ustala neispavana i troma.

Pala sam s bicikla. Pala sam s ljuljaške. Upropastila sam svoj rođendan. Raskrvarila sam kolena. Na moru sam rasekla levo uho.

Sama sam naučila da plivam. Sama sam naučila da vozim bicikl.

Imala sam sve petice u školi. Imala sam *kasicu-prasicu*. Igrala sam *lastiš*:

*Ba-le-ri-na, ro-ko-ko,
di-že no-ge vi-so-ko,
po-što ta-ko dob-ro ska-če,
vi-de joj-se be-le ga-će,
a njen muž ba-le-tan,
di-že no-ge na ta-van.*

Plašim se visine. Ne želim da me oponašaju. Ne snalazim se u konfliktima. Ne razlikujem bitno od nebitnog. Ne umem da hodam u cipelama sa štiklom.

Volim da koračam. Volim vodu. Volim Dunav. Crveni ruž. Jutarnju kafu. Sveske. Volim mačke. Važnost pridajem sitnicama. Za mene narodnjaci nisu evergrin.

Skrivam ljubomoru. Sakrivam novac. Krijem svoj prvi dnevnik.

Oduševljavam se s merom. Troši me buka. Otpisujem važne i glasne. Padam na finoću i pristojnost. Precenjujem nesavršenost. Bitan mi je kontekst. I podtekst. Teško podnosim manipulaciju. Podozriva sam prema elokvenciji i cinizmu. Kroz tuđe oči se posmatram. Zaboravljam lica. Pamtim naličja.

Zazirem od bolesti. Prisiljavam sebe da danima nađem svrhu. Želim da se iskorenim. Ja sam putnik. *Homo viator*. Želim da ostavim trag. Ne znam da li život ima smisla.

Sahranila sam i majku i oca.

Nasledila sam očevu plahovitost, *Orden rada sa srebrnim vencem*, člansku knjižicu narodnog poslanika u Skupštini SFRJ, dokaz o položenom diplomskom ispitu, važeću ličnu kartu, nevažeću vozačku dozvolu, tri *rekspen* penkala, 17 stranica rukom pisanih dnevničkih zabeležaka, ručni sat, mobilni telefon, na stotine plaćenih računa za porez, stan i za struju, tri para naočara za vid i - zubnu protezu.

Preuzela sam majčinu brigu, ljubav prema čitanju, njene đачke knjižice i svedočanstva, 7 zlatnih dukata s likom Franca Jozefa, prstenje, lančić, medaljon, broš sa početnim slovom njenog imena i ćilibare iz vremena SSSR-a.

Nasledila sam i grižu savesti, srpsku književnost u 100 knjiga, sabrana dela Ive Andrića i Miloša Crnjanskog, crno-bele porodične fotografije i – nameštajem dupke krcat stan i nekoliko lanaca zemlje na selu, o čemu ne želim da mislim.

Nasledstvo je teret s kojim ne umem da se nosim.

Nakon majčine i očeve smrti na svoje ime sam uknjižila njihov stan, potrošila njihovu ušteđevinu, kupila nova kola, videla Njujork, rasturila regal, razdelila knjige i slike, ispoklanjala njihove mantile, kapute, cipele, emocije – ogolila njihovu intimu.

Majci sam oprostila stakleno zvono pod kojim sam odrasla. Njeno uvek budno i prekorno oko. Kontrolu koju je nazivala brigom. Oprostila sam očevo kažnjavanje ćutanjem.

Prošlim sam počela meriti sadašnje.

Zato idealizujem rodni grad bez buke i besa. Solitere bez narodnjaka. Mitologizujem stan u kojem se anestezirala ljubav, gde smo živeli ćutke, primereno i na distanci; gde se nisu izgovarale psovke ni oštre reči i vodilo se računa „šta će komšija reći“.

Ulepšavam detinjstvo bez kompjutera i interneta, miris knjiga u gradskoj biblioteci. Glorifikujem SFRJ. „Časnu pionirsku reč“. *Pionirsku zakletvu*. Andersonove bajke, *Politikin zabavnik*, stripove o Tarzanu. Dečije rođendane. *Neven* i *Na slovo, na slovo*.

Precenjujem školske priredbe, recitacije u slavu mrtvih heroja NOB-a, pevanje u horu, skijanje sa školom na Bohinju i Kranjskoj Gori. Idealizujem porodična letovanja na Hvaru i u Istri. Veličam prvo inostranstvo – Trst, *us top gornjak* i *kolu* u piksli.

Romantizujem nedelje na selu. Staru vojvođansku kuću od zemlje, s dugačkim gonkom. Kokošiju supu *s noklicama, rinflajš*, štrudlu s makom i gibanicu sa sirom.

Precenjujem ekskurzije u Sarajevo i Dubrovnik. Prvi duvanski dim, sarajevsku *Drinu*, liker *kruškovac*, *Film* i *Azru*. Prvi poljubac. Prvog momka. Prvo pijanstvo.

Pišem, mada to niko od mene ne traži. Pišem u knjižari, u biblioteci, u kafiću, na aerodromu, u avionu, u hodu, usput. Pišem teško. Pišem s mukom. Zaboravljam šta treba da napišem.

Putujem i pišem. Od nomadizma stvaram imperativ. Podstičem fantazme o dalekom. Čeznem da uronim u strano. Želim da me povezuju sa Severom.

Znam da egzil nije savršen recept za život.

Prija mi otklon od tradicije. Tematizujem univerzalnu ženskost. Ne ignorišem radikalnu feminizaciju. Cenim konceptualni potencijal. Želim da eksperimentišem. Volim muzejske legende, parole, stare pisaće mašine. Autofikciju i introspekciju. Tekstualizam, *redimejd* i *pop art*.

Brišem granicu između umetnosti i života. Umetnost je za mene život.

Relativizujem sopstvenu egzistenciju. Ne želim da trivijalizujem vlastito iskustvo. Sve vreme pišem roman sopstvenog života. Ne verujem da umem da izmišljam priče. Ne računam na fabulu. Ne računam na zaplet. Brkam domaštano i stvarno. Moji likovi su realniji od mene.

Bole me neispunjena očekivanja. Sumnjam u to ko me voli i kuda idem. Autoironična sam. Pokazujem skepsu. Hipersenzibilna sam. Uznemirava me protok vremena. Nisam sigurna koliko daleko moram da odem da upoznam sebe. Neću sebe da sretnem.

Ne zaodevam se eufemizmima.

Nisam osetila biološki sat koji otkucava kod drugih žena.

Nisam materinstvo prigrlila kao trofej, kredit za bezbolniju starost.

Nisam se sakrila u kćeri ili u sinu.

Nisam rodila junaka.

Moj prilog istoriji je - ništavan!

Ali to nisam smislila ja.

To je umesto mene napisao neko drugi.

BESKRAJNO SIĆUŠNI KORACI

Strahovi i nade Nadežde Mandeljštam

Mrzim zvezde koje jednoliko sinu.

Pozdravljam bunilo svoje –

Strelovite kule visinu!

(Osip Mandeljštam u prevodu Branka Miljkovća)

Osip je često citirao stihove: „Nije mala stvar policijska stanica!
U njoj se sastajem sa državom...”

Kroz vrijeme postao je gotovo klasičan susret države sa pjesnicima. Međutim, njihovi sastanci bili su na mnogo višem nivou.

Da se u ženskim cekerima ne nose samo paprike, jabuke i šta sve ne... već i neke druge, malkice zeznutije stvarčice, posvjedočiće vam ova memoarska knjiga supruge pjesnika i prijateljice Ane Ahmatove koja je bila profesorica, prevoditelj i beskućnik. Sa pjesnikinjom Anom Ahmatovom ova žena u cekerima iznosi i spašava mužev intelektualni kapital.

„U naše bijedne, utihle stanove upadali su kao u razbojničke jazbine, kao u tajne laboratorije u kojima zakrinski urotnici proizvode dinamit i spremaju se za oružani otpor.“

DVOSTRUKI ŽIVOTI

Prisustvovanje hapšenju u ime društvenog nazora, svjedoči Nadežda, postaje gotovo zvanje. Ovi svjedoci živjeli su dvostrukim životom: po danu su bili pazikuće, limari, bravari. Noću su čamili do jutra u tuđim stanovima.

Ironična je, svakako, dok opisuje koliko su ovi agenti „glupo radili“, kako sama primjećuje, dok su radili po uputama, tražeći samo ondje gdje se smatra da se kriju tajna dokumenta: pretresali

su svaku knjigu, razvezivali uveze, vrtjeli se oko postelja. Ako bi čovjek nešto ostavio na trpezarijskom stolu – ne bi našli.

Živopisan je lik jednog mladog i bucmastog agenta koji se neprestano smijuckao pregledajući knjige, diveći se starim uvezima dok ih je savjetovao da manje puše jer škodi zdravlju, nudeći bombonama iz limene kutije.

STVARANJE JEDNODUŠNOSTI

Pitanje i „pravdanje“ zašto su nekoga uhapsili postalo je vremenom suvišno. Ljudi su, izbezumljeni od straha, postavljali ovo pitanje kako bi nekako utješili sami sebe – ako već hapse zbog nečega, onda mene neće jer nemaju zašto!

Ana Ahmatova, ogorčena ovakvim suvišnim pitanjima govorila bi: „Kako zašto? Treba već jednom shvatiti da hapse ni zbog čega!“

NEMOJTE NOSITI TAJ ŠEŠIR ILI KOGA HAPSE

Hapsili su ljude listom i po kategorijama: mistike, učene idealiste, mislioce, šutljivce, svađalice, ljude koji su imali pravne ili ekonomske ideje, agronome.

Nemojte nositi taj šešir, ne valja se isticati. Loše ćete se provesti.

I tako dalje. I tako dalje. I zaista su se ovakvi ljudi loše proveli. A oni čija je profesija bila likvidiranje ljudi, izmislili su uzrečicu: „Dajte nam čovjeka, pa ćemo napraviti slučaj!“

U RUSKU POEZIJU SE VRLO TAČNO GAĐA

Molbe i peticije su se podnosile, a mišljenja iznosila tek kada bi se doznalo šta misle oni „gore“.

Osip Mandeljštam napisao je, ni manje – ni više, pjesmu o Staljinu.

Koliko je daleko ova „zaraza“ ušla u pore sistema da danas gotovo kao anegdota (a to svakako nije) djeluje i primjer jednog pjesnika koji je u svoj dnevnik zapisao da nerado posuđuje knjige Staljinu jer ovaj ostavlja otiske masnih prstiju na bijelim stranicama.

Neko se okoristio time i prepisao Staljinu odlomak iz dnevnika. Pogodite šta? Pisac redova dugo je proživotario i morao rasprodati svoju pomno čuvanu kućnu biblioteku.

OBLIČJA UNUTRAŠNJIH ČUVARA REDA

– Glava im je nepomična, samo im oči prate svaki tvoj pokret. Djeca nauče tako gledati od svojih roditelja – zapazila sam taj pogled kod svojih učenika i studenata, svjedoči Nadežda.

Kada je god čula riječ – streljanje vidjela bi samo ove oči.

IZOLOVATI ALI POŠTEDJETI

Ljilja Jahantova je 1937. godine, prolazeći zatvorom, govorila: „Osjećam se sigurnom dok god postoji ova zgrada“.

INTELIGENTAN ČOVJEK I VJEČITO PROGONSTVO

Činilo se da cijela zemlja pati od manije proganjenja. Uzajamno prožimanje društva i zatvora poprimilo je ogromne razmjere. U svakoj ustanovi, a pogotovo visokim školama, radilo je mnogo ljudi koji su svoju karijeru započeli u tajnoj policiji.

Bilo je opasno družiti se s ljudima koji su radili i mislili. Moralo se živjeti među onima koji su odlazili na onaj svijet, progonstvo, logore, pakao i među onima što su ih tamo otpravljali.

Stara ruska poslovice koja kaže da nas sve čeka tamnica i ubožnica nikada nije bila istinitija.

RUŠENJE POJMOVA

Nadežda se čudi kako je donedavno bila zabrinuta za svoje bližnje, za posao i sve do čega joj je bilo stalo:

– Sad je nestalo brige i straha, a zamijenila ih je kristalno jasna spoznaja o osuđenosti na propast. Kada će doći ono neminovno? Izgubila sam osjećaj za smrt jer sam stupila u carstvo nepostojanja. Strah je tračak nade. Strah je potvrđivanje sama sebe. Strah je pravi evropski osjećaj vrijednosti koji se njeguje poštovanjem sama sebe, osjećanjem sopstvenih prava, potreba, želja. Strah i nada su

uzajamno povezani. Kad izgubimo nadu, gubimo i strah i nemamo se više čega bojati.

Rušenje svih pojmova, takođe je, smak svijeta.

ŠUTNJA KAO ZLOČIN

I djeca su rasla popunjavajući broj hipnotiziranih.

U svojim redovima Nadežda se pita treba li jaukati kada te tuku i gaze čizmama i nije li bolje ukočiti se od đavolske oholosti i uzvratiti krvnicima prezirom i šutnjom?

– U tom jadnom jauku izolovane ćelije, zbijeni su posljednji ostaci ljudskog dostojanstva i vjere u život. Tim jaukom čovjek ostavlja trag na zemlji i dojavljuje ljudima kako je živio i umro. Treba jaukati. Šutnja je zločin protiv ljudskog roda.

ZUBE MOŽEŠ O KLIN OBJESITI

Kada bi Osipu predlagala da zajedno počine samoubistvo, on bi je odgovarao tvrdnjom: „Zašto si uvtjela sebi u glavu da moraš biti sretna?“

Ipak, jednu noć, iz čista mira, skače kroz prozor. Preživio je. Nakon skoka te noći nastalo je smirenje i kao što Osip kaže u pjesmi:

Skok i opet sam pri sebi.

• Knjigu *Strah i nada* Nadežde Mandeljštam preporučujem kao svjedočanstvo i trajan zavjet protiv zaborava. Ovo je potvrda da posvuda mile ljudi koji nemaju ništa nalik na savjest, ali isto tako utjeha da su po sve one koji se okrstiše prašinom nepravde i zločina došle žrtve na koncu. Kako Miljković kaže: Love a ulovljeni...

„Iz tamnice, ne sporim, mogu da me iznesu bez pluća, ali ja sam iz nje neću izaći bez sjaja u očima“ – Miodrag Mića Popović, slikar

UMBERTO D: SMIJEH KROZ SUZE NAD RUŠEVINAMA JEDNOG ŽIVOTA

Zajednička odrednica gotovo svih likova neorealističkih filmova Vittorija de Sice jeste egzistencijalna neizvjesnost i nesigurnost uvjetovana njihovim socijalnim i ekonomskim statusom. Sve nedaće koje ih mogu snaći produkt su njihove nemogućnosti da se izdignu iznad svoje sputane djelatnosti. No, kako André Bazin primjećuje, „Umberta D ne dovodi do očajanja materijalna beda; ona tome doprinosi, bez sumnje, i to u presudnom smislu, ali samo time što mu otkriva koliko je usamljen”. (Bazin 1967: 66) Romantizam je iznjedrio figuru suvišnog čovjeka, neprilagodljivog individualiste koji nije u stanju da realizuje svoje relativno velike potencijale u svijetu na koji gleda sa dozom skepticizma. Njegova nesreća leži u raskoraku između želje i mogućnosti. Čini se da je lik Umberta D naopak odraz u ogledalu *suvišnog čovjeka*, pa je on prije *čovjek višak*. Otuda potječu njegova otuđenost i usamljenost. Umberto D nema više šta doprinijeti društvu kojem je naposljetku samo teret. On živi u prošlosti jer budućnosti nema, a sadašnjost je nepodnošljiva.

Jedino je od smrti gore poniženje

Tema smrti u ovom De Sicinom ostvarenju navješćuje se hipohondarskom epizodom sa anginom, no za Umberta nema mjesta ni u bolnici. On je čovjek između, na prelazu, u iščekivanju da se njegova egzistencija razriješi na ovaj ili onaj način. Sve što je bio kao službenik u ministarstvu sada je samo sjena čovjeka nesposobnog da plati svoje dugove, osuđenog da beskorisno naglašava kako nekoć nikom nije ostajao dužan. Glavno trvenje i Umbertova drama stvaraju se u diskrepanciji između htijenja da ne prizna vlastitu ništavnost i nemoć te slike koju ima o sebi kao časnom uglednom činovniku. To se uočava u njegovim manirima, držanju i govorenju, no najdirektnije se očituje u sceni pokušaja prosjačenja. Koliko god

ona bila teška i efektna, ipak, da bi se izbjegla patetika, uvode se komički elementi. Kada Umberto napokon ispruži ruku da prosi, izignorira čovjeka koji mu je želio udijeliti novac. U drugom dijelu ove scene, akciju koju ne može sam izvesti, Umberto prenosi na svog psa, Flikea. Flike sa šešikom okrenutim naopake u ustima i u stavu mirno na dvije noge tjera gledatelja da se sažali na njegovog vlasnika više no što se taj učinak mogao postići da Umberto stoji na mjestu Flikea. Taj pokorni i umiljati pas, najvjerniji prijatelj starca koji je svima teret, postepeno izrasta u lik važan za razvoj sižea. Flike je simbol ljubavi i života, on je antipod crnoj svakodnevici koja iz sebe same protjeruje njegovog vlasnika. U konačnici, on stoji kao princip kojim se moguće suprotstaviti ideji o smrti. Tema smrti se najvjekuje prijatnom o promjeni dugogodišnje stalne adrese na kojoj Umberto D živi. Rušenje njegovog dosadašnjeg života metaforično se portretira destrukcijom njegove sobe, rušenjem zidova i njenim preinačenjem u novi uglađeni salon. Život se dakle nastavlja, mijenja i unapređuje izuzevši Umberta iz tog procesa. Jedino dostojanstvo koje mu je ostalo, krov nad glavom pod kojim je mogao preživjeti još nekoliko godina uz uspomene na vlastiti ugled i važnost, i to mu je oduzeto. Promatramo ga kroz ogromnu rupu na zidu kako u toj sobi skuplja posljednje materijalne dokaze o validnosti svoga postojanja. Također, tema smrti se uvodi i scenom mjerenja temperature i odlaska u bolnicu, no te scene, budući da su motivirane Umbertovim planom za štednju, u siže unose više komičnog negoli ozbiljnog.

Prvi konkretizirani doticaj s temom smrti proističe iz scene u šinteraju. Potraga za Flikeom i strah pred njegovom pogibelji te neizmijerno olakšanje i sreća što uslijede nakon ponovnog susreta s njim – sve su to motivi koji će biti komentirani završnim scenama, pokušajem samoubistva, a ujedno i Flikeovog ubistva. Usporavanje i osporavanje Umbertovog nauma da se liši života uvjetovano je Flikeovim postojanjem u njegovom životu. Poput samog Umberta, ni Flike ne može naći drugi dom (neće ga primiti niko osim šintera, koji će ga pogubiti), jedan bez drugog, u konačnici, bili bi osuđeni na smrt. Životinjski instinkt preživljavanja ne mari za romantičarske ideje o tragičnoj smrti. Flike uzmiče pred smrću, čime ujedno potvrđuje da je u lik ovog psa upisan princip života i ljubavi. Priča,

koliko se god svojim tokom kretala ka tragičnom, u konačnici se završava izmirenjem sa životom, čak i srećom radi življenja. Flike u odnosu sa Umbertom predstavlja pol humanističke ideje skrbljenja o drugom, o nesebičnosti i bezuvjetnoj ljubavi, pa on unosi ravnotežu u priču, koja bi bez njegovog postojanja bila obojena samo socijalnom tegobom. Siromaštvo i socijalni položaj, ali i Umbertova životna dob, uzrok su odbačenosti od društva. Prvenstveno to jeste kritika usmjerena protiv ustrojstva tog istog društva, ne samo vlasti kao njegove najmoćnije instance koja bi mogla povećati penzije i prema demonstrantima (kao u početnoj sceni filma) biti blaža i pravednija. No, kako to već biva sa De Sicom, kritika nije usmjerena samo prema jednoj instanci društva, sjetimo se da jedan od protestanata iznosi jasnu ljutnju prema organizatorima koji nisu osigurali dozvolu za protest, dakle prema sindikatu.

STRAH OD INFEKCIJE SIROMAŠTVOM

Umberto D čovjek je koji se, postavši nedjelatni član zajednice, suočava sa istinom o gubitku smisla svog tridesetogodišnjeg rada. Na svakom se koraku Umberto D suočava sa odbijanjem, on kod svojih sagovornika izaziva nelagodu pred prijeljnom da bi se mogao uspostaviti suviše intiman kontakt koji će ih staviti u poziciju da ih optereti tuđa muka. Upitali bismo se gdje je nestalo socijalne empatije kao bitne odlike De Sicinih filmova. Zašto je likovima lakše izbjegavati Umberta i tjerati ga u domen zaborava računajući da je njegovo vrijeme već minulo nego uspostaviti stvarni ljudski kontakt s njim otvarajući mogućnost pružanja pomoći tom ubogom starcu? No, iz više razloga ne možemo kriviti te likove. Prvenstveno, i sam Umberto D njima pristupa s oklijevanjem, stidom i nespretnošću. Sjetimo se kako pokušava prodati sat u kantini. Njegova neumješnost u cjenkanju je tako očita i sagovornik se pod njenim dojmom već sam skriva od sažaljenja i stida što ga Umberto osjeća zbog svog čina. Iz toga proizlazi drugi razlog, likovi kadri da detektiraju previranja unutar Umberta, ne mogu biti loši a priori. Oni raspolažu spektrom emocija koje zauzdavaju kako ne bi svojom reakcijom uvrijedili Umberta, svjesni njegove slike koju ima o sebi i koje se tako čvrsto drži kao za slamku spasa. To nas dovodi do zaključka da su i sami ti

likovi nesposobni, neumješni, nespretni. Kada u početnim scenama filma, nenapadno se ograđujući od želje i mogućnosti da kupi Umbertov sat, starac kaže da mora skrenuti u ulicu za koju laže da živi u njoj, pa par sekundi poslije, iza Umbertovih leđa, izlazi iz te ulice vraćajući se kuda je i došao, mi se tom starcu tada ipak više smijemo nego što se srdimo na njega ili ga optužujemo. Ili, pak, kada se u bolnici prije ručka obavlja naglas zajednička molitva koju predvodi časna sestra, Umbertovom kolegi iz susjednog bolničkog kreveta, koji svjesno ne poštuje molitvu (pogrešno je izgovarajući izruguje se riječima) ne možemo suditi kao ni njegovim lukavštinama kojima se služi da bi od časnih sestara i doktora dobio što želi. Svjesni smo da su sve to jedini načini njegovog opstanka i preživljavanja. Takav humanizam utkan je u De Sicine likove. Komički elementi, pak, što se uvode u radnju, u službi su stvaranja komičkih olakšanja. Nužno je smjenjivati intenzitet emocije kako bi se njena trajnost i održivost sačuvale kroz cijeli film te kako bi se ona postepeno razvijala, ne strmoglavljujući se u profanu osjećajnost, sentimentalnost i patetiku. „Posebno scensko značenje u melodrami imaju smena i preplitanje tragičnih i komičnih motiva, što izaziva smenjivanje momenata napetosti i opuštanja kod gledaoca koji posmatra melodramu.” (Baluhati 1981: 446) To je jedna od značajnih odlika melodramatskog sižea koji svoju kulminaciju doživljava u ostvarenju punog potencijala variranja emocije u pretfinalnoj sceni, u čemu se ogleda emocionalna teleologija na kojoj, prema Baluhatiju, počiva melodrama.

Na koncu, ostalo je još uvijek pitanje kako čitati i prepoznati segment socijalne empatije u filmu, budući da njeno prisustvo nije tako očito kao u De Sicinim *Kradljivcima bicikla*. Ona je zaista tu, samo je izmještena, upletena u priču na drugi način. Primarno je utjelovljena u odnosu služavke Marije prema Umberto, kao i u njegovoj naklonosti prema njoj, ali čak i u gazdaričinom načinu na koji se pokušava osloboditi Umbertovog prisustva, kao i u dobronamjernim lažima i nespretnim nastojanjima Umbertovih poznanika da se „ne zaraze” njegovim patnjama. Oni tako postupaju jer su svjesni Umbertovog stanja, ono im je dobro poznato i blisko. Svačiji život postao je javna stvar, jer ovisi prvenstveno o socio-ekonomskim čimbenicima. Zbog ovog dolazi do ukidanja jasne podjele na intimni i javni prostor.

Prostor Umbertove sobe najočigledniji je primjer principa dokidanja intimnog i javnog. Najintimniji topos spavaće sobe otvara se već na samom početku filma kao mjesto susreta ljubavnika. Gazdarica iznajmljuje Umbertovu sobu iznevjeravajući njegov osjećaj o mjestu koje mu pripada i kojem on pripada. Nadalje, to mjesto je uvijek na udaru prolaznika. Marija svako malo ulijeće u nju ne bi li kroz prozor gledala svoje mladiće, a i slučajni prolaznici, kao što je gazdaričin zaručnik, znaju zalutati u nju nipodaštavajući Umbertovu nazočnost i njegovo pravo na intimnost te prostorije. Umberto D nikada se direktno i neposredno ne suočava sa gazdaricom, između njih su uvijek ili Marija ili vrata. Ovakvo scenarističko izbjegavanje direktne konfrontacije djelatne i nedjelatne sile u filmu nužno je da bi se uopće stvorila priča o Umbertu D, jer bi se vjerovatno završila već u onoj tački u kojoj bi gazdarica ozbiljno uzela Umbertovo prisustvo, kojeg se ne može riješiti ili u kojoj bi pomislila da on polaže ikakvo pravo na ostanak u njenom – njegovom – stanu.

Republika Srbija
Ministarstvo kulture i informisanja

Pokrajinski sekretarijat za kulturu,
javno informisanje i odnose s
verskim zajednicama

Ovaj broj časopisa *Ulaznica* objavljen je uz pomoć Ministarstva kulture i informisanja Republike Srbije i Pokrajinskog sekretarijata za kulturu, javno informisanje i odnose s verskim zajednicama.

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

82+3

ULAZNICA : časopis za kulturu, umetnost i društvena pitanja
/ glavni urednik Vladimir Arsenić. – God. 1, br. 1
(1967)– . – Zrenjanin : Gradska narodna biblioteka
„Žarko Zrenjanin”, 1967–. – 24 cm

Pet brojeva godišnje
ISSN 0503-1362

COBISS.SR-ID 9987330

ulaznica

časopis za kulturu, umetnost i društvena pitanja,
Zrenjanin, god. LV, decembar 2021.
broj 259

Izdaje Gradska narodna biblioteka „Žarko Zrenjanin”, Zrenjanin. Izlazi pet brojeva godišnje. Cena po jednom primerku 200,00 dinara, godišnja pretplata 1000,00 dinara (za inostranstvo 2000,00 dinara). Pretplatu slati na žiro-račun broj 840-31013845-23 Gradke narodne biblioteke sa naznakom za „ULAZNICU”.

Rukopise slati na adresu: Gradska narodna biblioteka „Žarko Zrenjanin”, Trg slobode 2, 23000 Zrenjanin, otkucane, odnosno odštampane ili u elektronskom obliku, sa naznakom „za ULAZNICU”

Rukopisi se ne vraćaju.

Telefon: +381 23 566 210

e-mail: biblioteka@zrbiblio.rs
zrulaznica@gmail.com
ulaznica@zrbiblio.rs

Tehnička priprema: Vladimir Tot
Štampa: Gradska narodna biblioteka
„Žarko Zrenjanin”
Zrenjanin

ISSN 0503-1362

9 770503 136001